

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2022/23:SfU11

Pensioner

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden. Yrkandena handlar bl.a. om nivån på inbetalningarna till pensionssystemet, mer jämlika pensioner och rätten till garantipension för personer som är bosatta utanför Sverige.

I betänkandet finns sju reservationer (SD, V, C, MP).

Behandlade förslag

Ett trettiotal yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2022/23.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Pensionssystemet	6
Grundskyddet	13
Reservationer	18
1. Pensionssystemet, punkt 1 (SD)	18
2. Pensionssystemet, punkt 1 (V)	19
3. Pensionssystemet, punkt 1 (C)	21
4. Pensionssystemet, punkt 1 (MP)	21
5. Grundskyddet, punkt 2 (SD)	22
6. Grundskyddet, punkt 2 (V)	23
7. Grundskyddet, punkt 2 (MP)	24
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	25
Motioner från allmänna motionstiden 2022/23	25

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Pensionssystemet

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:230 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2022/23:233 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2022/23:859 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 1,

2022/23:1149 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

2022/23:1152 av Mona Olin m.fl. (SD) yrkande 21,

2022/23:1231 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V) yrkande 6,

2022/23:1283 av Ida Gabrielsson m.fl. (V) yrkandena 1–7 och 9–12,

2022/23:1338 av Linnéa Wickman (S),

2022/23:1589 av Sofia Amloh och Louise Thunström (båda S),

2022/23:1932 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1 och 2 samt

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 27.

Reservation 1 (SD)

Reservation 2 (V)

Reservation 3 (C)

Reservation 4 (MP)

2. Grundskyddet

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:1149 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkande 4,

2022/23:1152 av Mona Olin m.fl. (SD) yrkandena 22 och 23,

2022/23:1283 av Ida Gabrielsson m.fl. (V) yrkandena 8 och 13–15,

2022/23:1739 av Laila Naraghi (S),

2022/23:1878 av Sten Bergheden (M) och

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 26.

Reservation 5 (SD)

Reservation 6 (V)

Reservation 7 (MP)

Stockholm den 9 februari 2023

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Viktor Wärnick

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Viktor Wärnick (M), Ida Gabrielsson (V), Anders Ygeman (S), Clara Aranda (SD), Ulrika Heindorff (M), Åsa Eriksson (S), Mona Olin (SD), Ola Möller (S), Ingemar Kihlström (KD), Annika Hirvonen (MP), Mauricio Rojas (L), Daniel Persson (SD), Caroline Högström (M), Zara Leghissa (S), Julia Kronlid (SD), Jonny Cato (C) och Lena Bäckelin (S).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet ca 30 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2022/23. Motionsyrkandena handlar bl.a. om nivån på inbetalningarna till pensionssystemet, mer jämlika pensioner och rätten till garantipension för personer som är bosatta utanför Sverige. Motionsyrkandena finns i bilagan.

Utskottets överväganden

Pensionssystemet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. nivån på inbetalningarna till pensionssystemet, mer jämlika pensioner och information om pensionen.

Jämför reservation 1 (SD), 2 (V), 3 (C) och 4 (MP).

Gällande ordning

Den inkomstgrundade ålderspensionen omfattar inkomstpension och premiepension. Pensionssystemet bygger på livsinkomstprincipen som innebär att det är den enskildes samlade livsinkomst som styr den framtida pensionen. Den inkomstgrundade ålderspensionen intjänas individuellt. Faktorer som arbetslivets längd och antalet arbetade timmar är avgörande för pensionsutfallet. Även om pensionssystemet är baserat på livsinkomsten görs i vissa fall avsteg från denna princip, t.ex. när det gäller pensionsrätt för studier och pensionsrätt för barnår som ges till föräldrar.

Inkomst- och premiepensionssystemen är finansiellt skilda från statens budget och hanterar sina egna inkomster och utgifter. Försäkringstagare får pensionsrätter som ger rätt till pensionsutbetalningar. Utbetalningarna finansieras genom allmän pensionsavgift, arbetsgivaravgift och statlig ålderspensionsavgift.

Om inkomstpensionssystemets tillgångar periodvis inte täcker skulderna utlöses den s.k. balanseringen, som har till uppgift att säkra systemets finansiella stabilitet och långsiktiga förmåga att betala ut pensioner. Balanstalet är ett mått på fördelningssystemets finansiella ställning vid ett årsskifte. Det uttrycker förhållandet mellan systemets tillgångar och skulder. Om balanstalet är mindre än talet 1 är pensionsskulden större än systemets tillgångar och balanseringen aktiveras för att återställa systemets balans.

Den inkomstgrundade ålderspensionen regleras i 58–64 kap. socialförsäkringsbalken (2010:110), förkortad SFB. Pensionsrätten räknas fram årligen på den pensionsgrundande inkomsten och det pensionsgrundande beloppet, vilka utgör pensionsunderlaget (58 kap. 5 § SFB). Vid beräkningen av den pensionsgrundande inkomsten respektive det pensionsgrundande beloppet tas inte inkomst som överstiger 7,5 inkomstbasbelopp under ett intjänandeår med, det s.k. intjänandetaket (59 kap. 4 § och 60 kap. 5 § SFB).

Enligt lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift ska den försäkrade på inkomst av anställning och annat arbete, på upp till 8,07 inkomstbasbelopp, betala 7 procent i allmän pensionsavgift. Den försäkrade får emellertid en skattereduktion på motsvarande belopp.

Arbetsgivare betalar en pensionsavgift på 10,21 procent av varje anställds lön, även på den del av lönen som överstiger 8,07 inkomstbasbelopp, vilket regleras i 2 kap. socialavgiftslagen (2000:980). I 3 kap. samma lag regleras avgiften för egenföretagare. På pensionsgrundande inkomst som inte är underlag för arbetsgivaravgifter, t.ex. sjukpenning och dagpenning från arbetslöshetskassa, betalas i stället statlig ålderspensionsavgift på 10,21 procent, vilket regleras i lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift. När det gäller bl.a. inkomstrelaterad sjuk- och aktivitetsersättning uppgår avgiften till 18,5 procent.

Pensionsrätten inom inkomstpensionen uppgår till 16 procent av pensionsunderlaget (61 kap. 6 § första stycket 1 SFB). Pensionsrätten bokförs årligen på ett inkomstpensionskonto, vars värde utgör pensionsbehållningen. Pensionsbehållningen ligger till grund för beräkning av det årliga uttaget av inkomstpension. Den årliga inkomstpensionen beräknas genom att den försäkrades pensionsbehållning fördelas på det antal år en person i den åldern kan antas ha kvar att leva. Fördelningen sker med användning av ett delningstal (62 kap. 28 § SFB).

Den som har fyllt 66 år, har inkomstgrundad pension som uppgår till mellan 9 495 kronor och 17 935 kronor (belopp enligt den senaste omräkningen genom indexering) och uppfyller vissa ytterligare villkor har rätt till inkomstpensionstillägg. Reglerna om inkomstpensionstillägg finns främst i 74 a kap. SFB.

Pensionsåldern är flexibel. Inkomstgrundad ålderspension kan tidigast tas ut från 63 års ålder (56 kap. 3 § SFB). Någon övre åldersgräns finns inte. En anställd arbetstagare har rätt att arbeta fram till 69 års ålder men får arbeta längre om arbetsgivaren går med på det, vilket regleras i lagen (1982:80) om anställningsskydd. Vissa förmåner och beräkningar som anges i socialförsäkringsbalken ska i framtiden knytas till en särskild ålder (riktålder för pension) som beräknas för varje år (2 kap. 10 a § SFB). Den beräknade riktåldern för pension ska gälla för det sjätte året efter beräkningsåret (2 kap. 10 c § SFB).

Pensionsrätten inom premiepensionen uppgår till 2,5 procent av pensionsunderlaget (61 kap. 6 § första stycket 2 SFB). Pensionsrätterna kan placeras aktivt i olika fonder som tillhandahålls på Pensionsmyndighetens fondtorg. Om inget val görs sker automatisk placering i statens fondportfölj AP7 Såfa som förvaltas av Sjunde AP-fonden. Från och med den 1 januari 2023 gäller att medel som överförs till fonder som förvaltas av Sjunde AP-fonden ska förvaltas på ett föredömligt sätt genom ansvarsfulla investeringar och ansvarsfullt ägande. Vid förvaltningen ska Sjunde AP-fonden fästa särskild vikt vid hur en hållbar utveckling kan främjas utan att det görs avkall på det övergripande målet för placeringsverksamheten. Detta framgår av 5 kap. 1 § lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder).

Den som är gift eller har en registrerad partner kan välja att överföra hela premiepensionsrätten som har fastställts för ett år till sin make eller registrerade partner. Pensionsrätter överförs därefter tills vidare om inget annat

anges i anmälan (61 kap. 11–16 §§ SFB). Mottagaren får i dag 94 procent av det belopp som överförs, medan resterande 6 procent fördelas mellan samtliga pensionssparare som s.k. arvsvinst (64 kap. 44 § SFB).

Tjänstepension

Tjänstepension är den del av pensionen som betalas av arbetsgivaren. Villkoren för tjänstepension bestäms i ett kollektivavtal mellan arbetsgivare eller arbetsgivarorganisation och fackförbund eller i avtal mellan den enskilde arbetstagaren och hans eller hennes arbetsgivare. De fyra största avtalen är ITP (privatanställda tjänstemän), avtalspension SAF-LO (privatanställda arbetare), KAP-KL och AKAP-KL (bl.a. kommunanställda) samt PA 16 (statligt anställda).

Motionerna

I motion 2022/23:1589 av Sofia Amloh och Louise Thunström (båda S) föreslås ett tillkännagivande om jämställda pensioner. Mer jämställda pensioner kan uppnås bl.a. genom att garantipensionen höjs och genom att det säkerställs att alla får 72 procent av sin lön i pension.

I motion 2022/23:1338 av Linnéa Wickman (S) föreslås ett tillkännagivande om att samtliga AP-fonder ska omfattas av hållbarhetskrav i lagstiftningen med syfte att på sikt uppnå fossilfria AP-fonder. Likartade lagkrav och uppdrag när det gäller hållbarhet bör gälla för alla AP-fonder, inklusive Sjunde AP-fonden.

I kommittémotion 2022/23:1149 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att utreda möjligheten att höja pensionsavsättningarna inom arbetsgivaravgiften samtidigt som den allmänna löneavgiften sänks i motsvarande mån. Genom att växla mellan lägre allmän löneavgift och högre pensionsavsättningar inom arbetsgivaravgifterna kommer enskilda personer att få en lika hög eller högre pension, utan att den generella pensionsåldern behöver höjas eller företagare drabbas av högre skatter. I yrkande 2 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att verka för en mer jämställd pension. Förslag som ger jämställda pensioner genom att skapa mer jämställda förutsättningar för den som tar större ansvar för familj och hem bör utredas, t.ex. en förstärkning av pensionsrätten för barnår.

I kommittémotion 2022/23:1152 av Mona Olin m.fl. (SD) yrkande 21 föreslås ett tillkännagivande om pensionsrätt för barnår. Motionärerna anser bl.a. att frågan om under hur lång tid pensionsrätt för barnår ska kunna intjänas bör utredas.

I kommittémotion 2022/23:1231 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V) yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör få i uppdrag att bevaka och se över kulturskapares pensioner, särskilt i samband med utfasningen av ATP (allmän tilläggspension) och utfasningen av de statliga inkomstgarantierna från Konstnärsnämnden. Konstnärer har i mindre grad en

kollektivavtalad tjänstepension än befolkningen som helhet, vilket i kombination med låga inkomster medför risker för mycket låga pensioner.

I kommittémotion 2022/23:1283 av Ida Gabrielsson m.fl. (V) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en parlamentarisk utredning med uppdrag att skapa ett mer förutsägbart, jämlikt och jämställt pensionssystem. Systemet bör bygga på inkomstbortfallsprincipen men samtidigt ha en omfördelande effekt och således bli mer jämlikt än dagens system. I yrkandena 2 och 3 föreslår motionärerna tillkännagivanden om att regeringen bör återkomma med förslag om att upplösa Pensionsgruppen och om att Pensionsgruppens möten och handlingar och underlag inför dem samt protokollen från dem bör göras offentliga. Motionärerna anför att pensionsöverenskommelsen är en konstruktion som saknar väljarförankring och att lösningen med en pensionsgrupp som står över partipolitiken hindrar nödvändiga reformer. Dessutom är ordningen problematisk eftersom ingen utomstående har någon insyn i eller möjlighet att påverka Pensionsgruppens arbete. I yrkande 4 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag om att dra tillbaka höjningarna av pensionsåldern. I yrkande 5 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag om att höja pensionerna enligt beskrivningen i motionen. Motionärernas förslag innebär bl.a. att inbetalningarna till pensionssystemet ska höjas och att staten ska bära kostnaden för höjningen. I yrkande 6 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen bör se över regelverket kring delningstal utifrån ambitionen att antalet år i arbetslivet ska spela större roll än ålder vid pension. Motionärerna framhåller att talet inte tar hänsyn till skillnaderna i förväntad medellivslängd inom en åldersgrupp eller antal år i arbetslivet. En person som har börjat arbeta tidigare och kan ha goda skäl att avsluta sitt arbetsliv tidigare får därmed lägre pension än den som utbildat sig länge och trätt in på arbetsmarknaden senare. I yrkande 7 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag som möjliggör en lägre pensionsålder med tillräckliga pensionsnivåer för den som har haft ett långt arbetsliv. I yrkande 9 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag om att inbetalningarna till pensionssystemet och de medföljande pensionsrätterna vid sjukfrånvaro, arbetslöshet och föräldraledighet bör baseras på bakomliggande inkomst och inte på utbetald ersättning. Motionärerna framhåller att dagens system innebär att t.ex. föräldraledighet och sjukskrivning leder till lägre pension, utöver en lägre inkomst under den period föräldraledigheten eller sjukskrivningen varar. I yrkande 10 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att avgiften till premiepensionssystemet i framtiden bör tillföras inkomstpensionssystemet. Motionärerna anför att det är fel att det spekuleras med pensionspengar på det sätt som sker i premiepensionssystemet och att det är orimligt att finansiella institut ges tillgång till miljarder kronor som de kan ta ut som vinster genom höga avgifter. I yrkande 11 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda hur den automatiska bromsen kan ersättas med ett system där beslut om

sänkta pensioner endast kan tas av riksdagen. Pensionsutbetalningarna bör enligt motionärerna styras av politiska beslut, inte av anonyma system. Varje gång bromsen är på väg att slå till bör frågan lyftas för beslut i riksdagen. I yrkande 12 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag om att införa en gas i systemet, enligt beskrivningen i motionen. I och med att det redan finns en broms bör en gas införas för att skapa symmetri i systemet. Pensionerna ska således kunna höjas när systemet har stora överskott.

I kommittémotion 2022/23:859 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om behov av särskilda informationsinsatser till unga vuxna, föräldrar och företagare om livsinkomstens betydelse för pensionen. För att kunna göra bra val behövs tillgång till information om hur beslut kring föräldraledighet, deltidarbete och pensionssparande påverkar den framtida ekonomin.

I partimotion 2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 27 föreslås ett tillkännagivande om att möjliggöra för sambor att överföra pensionsrätter på motsvarande sätt som gifta i dag har möjlighet att göra.

I motion 2022/23:230 av Ann-Sofie Lifvenhage (M) föreslås ett tillkännagivande om behoven av möjlighet till delad pensionsavsättning mellan föräldrar under föräldraledighet. I motion 2022/23:233 föreslår samma motionär ett tillkännagivande om behoven av att på egen begäran kunna göra paus i samtliga pensionsutbetalningar. När en person har påbörjat uttaget av tjänstepension kan utbetalningarna inte pausas, vilket påverkar de skattemässiga villkor som är förenade med att återgå i arbete.

I motion 2022/23:1932 av Sten Bergheden (M) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att det i högre grad behöver löna sig att ha arbetat i utfallet i pensionssystemet. Pensionssystemet ska bygga på livsinkomstprincipen. Det är dock bekymmersamt att ett helt arbetsliv inte ger mycket tillskott i pensionshänseende, jämfört med en person som varit arbetslös hela eller stora delar av sitt liv. I yrkande 2 föreslår samma motionär ett tillkännagivande om behoven av att följa upp och utvärdera pensionsreformen i sin helhet.

Utskottets ställningstagande

Pensionssystemet behöver vara långsiktigt, tryggt och förutsebart. Utskottet har tidigare betonat vikten av att upprätthålla grundprinciperna i och fördelarna med det system som infördes på 1990-talet, såsom livsinkomstprincipen och principen om att pensionerna finansieras via avgifter. Samtidigt har utskottet framhållit att det kan finnas behov av att i vissa delar förnya systemet för att det ska bli bättre på att leverera trygga pensioner.

Den lägsta åldern för uttag av allmän pension höjdes den 1 januari 2020 från 61 till 62 år och den 1 januari 2023 till 63 år. Den 1 januari 2019 infördes även ett nytt åldersbegrepp – riktålder för pension – i socialförsäkringsbalken. Riktåldern följer medellivslängdens utveckling och är avsedd att i framtiden

styra de pensionsrelaterade åldersgränserna i pensionssystemet och angränsande trygghetssystem. Enligt utskottets mening är lagändringarna nödvändiga för att upprätthålla pensionsnivåerna på kort och lång sikt. Fler måste komma i arbete och arbetslivet behöver bli längre och mer hållbart. Ett längre arbetsliv innebär emellertid att det måste beaktas att alla inte kommer att kunna arbeta fram till riktåldern. Under 2022 genomfördes därför lagändringar som innebär lättnader i reglerna om sjukersättning för bl.a. bedömning av arbetsförmågan och av återstående rehabiliteringsmöjligheter för äldre försäkrade (prop. 2021/22:220, bet. 2021/22:SfU29, rskr. 2021/22:424).

För att upprätthålla drivkrafterna till arbete bör det enligt utskottet alltid löna sig att ha arbetat. Pensionen för den som har arbetat i många år och tjänat in pensionsgrundande inkomster bör således vara större än för den som inte gjort det (det s.k. respektavståndet). Även om pensionsnivåerna primärt måste upprätthållas genom ett längre arbetsliv är det enligt utskottets uppfattning av betydelse för pensionerna, pensionssystemet och samhället i stort att avgiften i pensionssystemet ligger på rätt nivå. Utskottet noterar att Pensionsmyndigheten har publicerat rapporten Effekter av höjda avgifter till pensionssystemet (VER 2021-75) och att myndigheten den 1 mars 2023 avser att publicera en rapport om höjda pensioner inom ramen för nuvarande pensionssystem. När det gäller pensionsutbetalningarnas storlek bör nämnas att riksdagen i samband med behandlingen av vårandringsbudgeten för 2022 biföll finansutskottets förslag till ett tillkännagivande om införande av en s.k. gas i pensionssystemet som gör det möjligt att använda överskott i systemet för att höja pensionerna (bet. 2021/22:FiU21, rskr. 2021/22:402–403).

Utskottet har tidigare pekat på nödvändigheten av den reformering av premiepensionssystemet i två steg som Pensionsgruppen tagit initiativ till (bet. 2018/19:SfU14). Ändringarna i det första steget trädde i kraft 2018 och innebar att fondavtalen som ingås mellan Pensionsmyndigheten och fondförvaltarna måste innehålla vissa villkor samt att fondförvaltarna behöver uppfylla vissa krav för att få ingå ett fondavtal (prop. 2017/18:247, bet. 2017/18:SfU30, rskr. 2017/18:347). I juni 2022 trädde lagstiftning om ett upphandlat fondtorget för premiepensionen och en ny nämndmyndighet som ska upphandla fonderna och förvalta fondtorget i kraft (prop. 2021/22:179, bet. 2021/22:SfU24, rskr. 2021/22:330). Efter ytterligare en lagändring förra året gäller numera ett hållbarhetsmål för Sjunde AP-fonden som innebär att fondförvaltningen ska ske på ett föredömligt sätt (prop. 2021/22:280, bet. 2022/23:SfU5, rskr. 2022/23:27). Flera åtgärder har således vidtagits för att få till stånd ett mer kontrollerat fondtorget med fonder som håller förväntad kvalitet.

Som anförs i bl.a. utredningsbetänkandet SOU 2022:4 Minska gapet – Åtgärder för jämställda livsinkomster speglar det svenska pensionssystemet förhållandena på arbetsmarknaden, vilket innebär att den ojämlikhet som råder där förs över till pensionerna. I budgetpropositionen för 2023 anges att regeringen har ett särskilt fokus på att följa och analysera hur skillnaden i

kvinnors och mäns pension utvecklas och att den kommer att arbeta vidare långsiktigt för mer jämställda pensioner (prop. 2022/23:1 utg.omr. 11 avsnitt 3.8.1). Utskottet kommer att följa detta arbete noga. I detta sammanhang kan även noteras att Pensionsmyndigheten nyligen publicerade rapporten Åtgärder för jämställda och inkomstjämlika pensioner.

För Pensionsmyndigheten är det en central uppgift att verka för att samtliga pensionsparare och pensionärer ska få en samlad bild av hela sin pension. När det gäller insatser för att bidra till att individen fattar medvetna val om sin pension har myndigheten framhållit vikten av ett tydligare och mer konsekvent informationsarbete. Pensionsmyndigheten informerar om möjligheten för makar och registrerade partner att överföra premiepensionsrätt till den som tjänar mindre i äktenskapet eller partnerskapet under en kortare eller längre period. Myndigheten har också tagit fram informationsmaterial till nyblivna föräldrar om vikten av att dela på föräldraledigheten och hur de kan agera för att få en mer jämställd fördelning av den intjänade pensionen.

Tjänstepensionen har stor betydelse för den framtida pensionens storlek. De som saknar tjänstepension har i medeltal ca 25 procent lägre pension än de som har en tjänstepension. Tjänstepension kan tas ut under 5, 10, 15 eller 20 år eller livsvarigt. När det gäller beskattningen av pensionärens extrainkomster och möjligheterna att göra uppehåll i pensionsutbetalningarna kan noteras att Tjänstepensionsbeskattningsutredningen har lämnat ett slutbetänkande där frågorna analyseras (SOU 2015:68). Utskottet konstaterar att tjänstepensionsrättigheterna bygger på avtal mellan arbetsmarknadens parter och endast undantagsvis bör ändras lagstiftningsvägen (prop. 1993/94:250 s. 136 och Ds 2016:19 s. 201).

Pensionsutfallet är som utskottet anfört ovan beroende av de villkor och förhållanden som råder på arbetsmarknaden. Konstnärspolitiska utredningen tillsattes av regeringen i november 2016 och redovisade sitt uppdrag i mars 2018. I utredningsbetänkandet Konstnär – oavsett villkor? (SOU 2018:23) lämnades förslag om konstnärers pensioner. Den omständigheten att konstnärers villkor har effekt på pensionen och att det är få konstnärer som har rätt till tjänstepension uppmärksammades även i regeringens skrivelse 2020/21:109. För att pensionssystemet ska vara förutsebart och långsiktigt hållbart är det enligt utskottets mening angeläget att systemet levererar trygga pensioner. Särlösningar för särskilda grupper i pensionssystemet bör dock enligt utskottets mening inte införas utan starka skäl.

Därmed avstyrker utskottet motionerna 2022/23:230 (M), 2022/23:233 (M), 2022/23:859 (C) yrkande 1, 2022/23:1149 (SD) yrkandena 1 och 2, 2022/23:1152 (SD) yrkande 21, 2022/23:1231 (V) yrkande 6, 2022/23:1283 (V) yrkandena 1–7 och 9–12, 2022/23:1338 (S), 2022/23:1589 (S), 2022/23:1932 (M) yrkandena 1 och 2 samt 2022/23:2277 (MP) yrkande 27.

Grundskyddet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. en översyn av grundskyddet, rätten till garantipension för personer som är bosatta utanför Sverige och mörkertalet i bostadstillägget.

Jämför reservation 5 (SD), 6 (V) och 7 (MP).

Gällande ordning

Garantipension

Garantipension kan tas ut tidigast fr.o.m. den månad då den försäkrade fyller 66 år (67 kap. 4 § SFB). För att få full garantipension krävs bosättning i Sverige i minst 40 år.

Garantipension får lämnas till en försäkrad som är född 1938 eller senare om han eller hon har en försäkringstid om minst tre år och har en inkomstgrundad ålderspension som inte överstiger ett visst belopp eller helt saknar sådan pension (55 kap. 10 § och 67 kap. 2 § SFB). Garantipension till den som är född 1937 eller tidigare ges som kompensation för bortfall av folkpension i form av ålderspension, pensionstillskott och särskilt grundavdrag (55 kap. 9 § och 66 kap. 2 § SFB).

Garantipensionen höjdes fr.o.m. augusti 2022 med ca 1 000 kronor. Som mest kan garantipension numera utbetalas med 10 631 kronor för ensamstående och 9 625 kronor för gifta. I samband med höjningen av garantipensionen höjdes även det s.k. minimibeloppet i 8 kap. 7 § socialtjänstlagen (2001:453), vilket påverkar storleken på den kommunala avgift som den enskilde ska betala för bl.a. hemtjänst (prop. 2021/22:269, bet. 2021/22:FiU49, rskr. 2021/22:459–470). I princip gäller att ju högre minimibeloppet är, desto lägre blir avgiften. Höjningen av minimibeloppet uppgick till motsvarande 100 kronor per månad för ensamstående och med motsvarande 50 kronor per månad för var och en av sammanboende makar och sambor.

Fram t.o.m. den 31 december 2022 kunde garantipension utbetalas även till den som är bosatt i ett annat EU-land, ett EES-land eller Schweiz enligt en tillfällig reglering i socialförsäkringsbalken. I och med att den tillfälliga regleringen numera har upphört saknas möjlighet att lämna garantipension till personer bosatta i nämnda länder för tid efter 2022.

Bostadstillägg till pensionärer

Bostadstillägg till pensionärer är ett skattefritt tillägg till den allmänna pensionen. Om den försäkrade har rätt till bostadstillägg beror på hans eller hennes bostadskostnad, inkomster och tillgångar. Till och med månaden före den månad då den försäkrade fyller 66 år beaktas vid beräkning av

bostadstillägg 96 procent av bostadskostnaden per månad av den del som inte överstiger 5 000 kronor för den som är ogift och 2 500 kronor för den som är gift. Den överskjutande delen av bostadskostnaden beaktas till 70 procent upp till 7 500 kronor respektive 3 750 kronor (102 kap. 22 § SFB).

Från och med den månad en försäkrad fyller 66 år beaktas vid beräkning av bostadstillägg hela bostadskostnaden per månad av den del som inte överstiger 3 000 kronor för den som är ogift och 1 500 kronor för den som är gift. Den överskjutande delen av bostadskostnaden beaktas till 90 procent upp till 5 000 kronor respektive 2 500 kronor. Därutöver beaktas 70 procent av bostadskostnaden mellan 5 001 kronor och 7 000 kronor respektive 2 501 kronor och 3 500 kronor. Vidare beaktas 50 procent av bostadskostnaden per månad mellan 7 001 kronor och 7 500 kronor för den som är ogift och mellan 3 501 kronor och 3 750 kronor för den som är gift. Ett belopp om 840 kronor för den som är ogift och 420 kronor för den som är gift ska läggas till bostadskostnaden (102 kap. 22 a § SFB).

Storleken på bostadstillägget är beroende av den bidragsgrundande inkomsten och av reduceringsinkomsten (102 kap. 2 § SFB). Bidragsgrundande inkomst är t.ex. inkomst av tjänst minskat med inkomstpensionstillägg, näringsverksamhet, kapital och förmögenhet efter att inkomsten reducerats (102 kap. 3, 5 och 7 §§ SFB). Av 102 kap. 11 § SFB framgår att tillägg till den bidragsgrundande inkomsten ska göras för förmögenhet med 15 procent av den sammanlagda förmögenhet som överstiger 100 000 kronor för den som är ogift och 200 000 kronor för makar.

Efterlevandestöd

Efterlevandestöd kan lämnas till ett barn som är bosatt i Sverige vars ena eller båda föräldrar har avlidit (77 kap. 7 § SFB). Stödet är ett grundskydd för barn som får låg eller ingen barnpension och kan lämnas när den avlidne föräldern inte uppfyller kraven på bosättning, arbete eller andra omständigheter som gäller för barnpension, men barnet i övrigt uppfyller kraven för barnpension (jfr 79 kap. 2 § SFB). Stödet får lämnas utan ansökan (77 kap. 13 § SFB). Efterlevandestöd till ett barn motsvarar för år räknat 40 procent av prisbasbeloppet. Om barnets båda föräldrar har avlidit, motsvarar stödet 40 procent av prisbasbeloppet efter vardera föräldern (79 kap. 3 § SFB).

Motionerna

Garantipension

I kommittémotion 2022/23:1149 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att se över regelverket för den omotiverade skillnaden mellan gifta och sambor. Äldre par som varit sambor under en längre tid och inte har gemensamma barn får en sämre garantipension om de gifter sig. Pensionärer ska inte drabbas negativt ekonomiskt för att de är gifta eller väljer att gifta sig.

I kommittémotion 2022/23:1283 av Ida Gabrielsson m.fl. (V) yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag om att den som arbetat i 44 år ska kunna ta ut garantipension, oavsett ålder. I yrkande 13 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag som ser till att personer som bor utanför Sverige har rätt till garantipension. Det saknas skäl för att personer som bor utanför Sverige ska behandlas sämre om de får garantipension än om de får inkomstgrundad pension. I yrkande 14 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen bör genomföra en översyn av grundskyddet i pensionsystemet i syfte att stärka de generella inslagen, enligt beskrivningen i motionen. Motionärerna nämner bl.a. frågan om garantipensionens storlek ska vara beroende av om sökanden är gift eller inte, konsumtionsstödet inom bostadstillägget och äldreförsörjningsstödet konstruktion. I yrkande 15 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag om att höjd garantipension inte ska leda till höjda kommunala avgifter för den enskilde. För en del av de personer som fick höjd garantipension i augusti 2022 höjdes de kommunala avgifterna, vilket innebar att reformen inte ledde till en högre disponibel inkomst för denna grupp.

Bostadstillägg till pensionärer

I motion 2022/23:1739 av Laila Naraghi (S) föreslås ett tillkännagivande om att Skatteverket och Försäkringskassan i samverkan ska se över möjligheten att i samband med deklarationen inkludera dels information om bostadstillägg för pensionärer, dels möjligheten för den enskilde att samtidigt göra en ansökan om bostadstillägg. Många pensionärer känner inte till att de kan ha rätt till bostadstillägg och går därför miste om förmånen.

I partimotion 2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 26 föreslås ett tillkännagivande om att förbättra bostadstillägget och säkerställa ett system så att utbetalning garanteras de som har rätt till den.

I motion 2022/23:1878 av Sten Bergheden (M) föreslås ett tillkännagivande om att se över möjligheten att förändra reglerna för förmögenhet i bostadstillägget till pensionärer. En pensionär med låg eller medelhög pension ska inte bestraffas för att han eller hon har en mindre ekonomisk buffert.

Efterlevandestöd

I kommittémotion 2022/23:1152 av Mona Olin m.fl. (SD) yrkande 22 föreslås ett tillkännagivande om att återinföra krav på intyg vid ansökan om efterlevandestöd. Motionärerna anger att praxis när det gäller intyg som stärker förälderns bortgång har ändrats och att uppgiften numera lämnas på heder och samvete, vilket är för osäkert. I yrkande 23 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om krav på medborgarskap vid ansökan om efterlevandestöd. Regeringen bör se till att en utredning tar fram ett förslag där efterlevandestödet endast kan kopplas till barn som är medborgare i Sverige eller annat EU-/EES-land, samt att den förälder som stödet kopplas till ska

vara medborgare i Sverige eller annat EU-/EES-land eller åtminstone ha varit folkbokförd i Sverige vid sin bortgång.

Utskottets ställningstagande

Grundskyddet är avgörande för ekonomiskt svaga äldre och för att motverka ekonomisk utsatthet under ålderdomen. För många pensionärer som under lång tid har arbetat med låg lön utgör garantipension och bostadstillägg en viktig del av inkomsten. Utskottet noterar att det pågår en diskussion om en reformering av grundskyddet. I december 2019 överlämnades delbetänkandet Grundpension (SOU 2019:53). Huvuddragen i de förslag som presenteras i betänkandet är att garantipensionen ska ersättas av en ny förmån kallad grundpension. Grundpensionen ska tjänas in av den försäkrade och beräknas utifrån den tid som personen har arbetat eller varit bosatt i Sverige. Allmänna frågor som rör grundskyddet tas även upp i bl.a. Pensionsmyndighetens aktuella rapportserie om vägvalsfrågor för pensionssystemet som publiceras under 2022 och 2023. Som anförts ovan kommer utskottet att följa regeringens arbete för mer jämställda pensioner. I fråga om garantipensionens olika nivåer kan utskottet notera att civilstånd – som är lätt att kontrollera i folkbokföringen – kan påverka den försäkrades försörjningsplikt och levnadsomkostnader.

I samband med den senaste höjningen av garantipensionen 2022 beaktades att högre pension kan leda till högre avgifter som den enskilde ska betala för bl.a. hemtjänst (prop. 2021/22:269, bet. 2021/22:FiU49, rskr. 2021/22:459–470). Det gjordes genom en höjning av det s.k. minimibeloppet i 8 kap. 7 § socialtjänstlagen (2001:453).

Utskottet konstaterar att garantipension, sedan en tillfällig reglering upphört att gälla vid årsskiftet 2022/23, numera i princip endast kan lämnas till personer bosatta i Sverige. Utskottet kan inte ställa sig bakom förslag om att nu ändra denna ordning.

Som en följd av en överenskommelse i Pensionsgruppen 2017 väcktes förslag om att personer som under minst 44 år har haft pensionsgrundande inkomst som uppgått till lägst två inkomstbasbelopp för varje år ska kunna få garantipension från 65 års ålder i stället för från riktåldern. Förslaget har därefter varit föremål för vidare beredning inom Regeringskansliet.

I fråga om pensionärer som har rätt till bostadstillägg men inte ansöker om förmånen konstaterar utskottet att Pensionsmyndigheten har haft i uppdrag att bedöma utvecklingen av mörkertalet för bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd samt redogöra för de åtgärder som myndigheten vidtar för att minska mörkertalet. Av Pensionsmyndighetens årsredovisning för 2021 framgår att myndigheten har arbetat med förnyad information om bostadstillägg – t.ex. genom digitala informationsmöten samt informationsmaterial till bl.a. pensionärsorganisationer och landets samtliga kommuner. Information lämnas även i samband med det årliga utskicket av det orangefärgade kuvertet och i beslut myndigheten fattar. Myndigheten har vidare samverkat med andra aktörer för att minska och förebygga mörkertalet. Utskottet konstaterar att

fortsatta åtgärder för att minska mörkertalet i bostadstillägget behövs men anser inte att något tillkännagivande om detta är nödvändigt i nuläget. När det gäller beräkning av bostadstillägg till pensionärer noterar utskottet att förmånen är inkomstprövad och således beroende av ålderspensionärernas inkomster och förmögenhet. Frågor om svårigheter med att kontrollera och beakta förmögenhet vid prövningen har uppmärksammats av bl.a. Riksrevisionen i rapporterna RiR 2013:7 och RiR 2019:22. Utskottet finner emellertid inte skäl att föreslå ett tillkännagivande om att förändra reglerna för hur en sökandes förmögenhet ska beaktas.

Barnpensionen är grundad på den avlidna förälderns inkomst, medan efterlevandestödet är ett grundskydd för barn som får låg eller ingen barnpension. Efterlevandestödet är en bosättningsbaserad förmån. När det gäller ansökningsförfarandet ser utskottet för närvarande ingen anledning att ställa sig bakom förslag om att en ansökan om efterlevandestöd ska innehålla dödsfallsintyg. Utskottet kan vidare konstatera att det i Tidöavtalet anges att en utredning ska få i uppdrag att bl.a. utreda frågan om att låta kvalificering till välfärdsförmåner ske på grundval av medborgarskap i Sverige eller i en annan EES-stat i stället för bosättning.

Därmed avstyrker utskottet motionerna 2022/23:1149 (SD) yrkande 4, 2022/23:1152 (SD) yrkandena 22 och 23, 2022/23:1283 (V) yrkandena 8 och 13–15, 2022/23:1739 (S), 2022/23:1878 (M) och 2022/23:2277 (MP) yrkande 26.

Reservationer

1. Pensionssystemet, punkt 1 (SD)

av Clara Aranda (SD), Mona Olin (SD), Daniel Persson (SD) och Julia Kronlid (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:1149 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt

2022/23:1152 av Mona Olin m.fl. (SD) yrkande 21 och

avslår motionerna

2022/23:230 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2022/23:233 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2022/23:859 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 1,

2022/23:1231 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V) yrkande 6,

2022/23:1283 av Ida Gabrielsson m.fl. (V) yrkandena 1–7 och 9–12,

2022/23:1338 av Linnéa Wickman (S),

2022/23:1589 av Sofia Amløh och Louise Thunström (båda S),

2022/23:1932 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1 och 2 samt

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 27.

Ställningstagande

Den pension som medborgarna får i dag är inte tillräckligt hög. Det bör utredas om det är möjligt att höja pensionsavsättningarna inom arbetsgivaravgifterna samtidigt som den allmänna löneavgiften sänks i motsvarande mån. Genom att växla mellan lägre allmän löneavgift och högre pensionsavsättningar inom arbetsgivaravgifterna kommer den enskilde att få en lika hög eller högre pension utan att den generella pensionsåldern behöver höjas eller företagare drabbas av högre skatter.

Föräldraledighet och deltidarbete som ger barnen en trygghet under småbarnsåren ska värderas högre och ge minsta möjliga negativa effekt på pensionen. Pensionsrätten för barnår bör bli ett mer effektivt verktyg för att höja kvinnors jämförelsevis låga pensioner och för att den förälder som är föräldraledig eller arbetar deltid ska bli kompenserad. Regeringen bör därför utreda förslag som ger jämställda pensioner genom att skapa mer jämställda förutsättningar för den som tar större ansvar för familj och hem, t.ex. genom en förstärkning av den nyssnämnda pensionsrätten för barnår.

2. Pensionssystemet, punkt 1 (V)

av Ida Gabrielsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:1231 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V) yrkande 6 och

2022/23:1283 av Ida Gabrielsson m.fl. (V) yrkandena 1–7 och 9–12 samt avslår motionerna

2022/23:230 av Ann-Sofie Lifvnhage (M),

2022/23:233 av Ann-Sofie Lifvnhage (M),

2022/23:859 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 1,

2022/23:1149 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

2022/23:1152 av Mona Olin m.fl. (SD) yrkande 21,

2022/23:1338 av Linnéa Wickman (S),

2022/23:1589 av Sofia Amloh och Louise Thunström (båda S),

2022/23:1932 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1 och 2 samt

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 27.

Ställningstagande

Pensionssystemet ska ge verklig ekonomisk trygghet vid arbetslivets slut. Det bör innehålla ett grundskydd som gör att ingen pensionär tvingas leva i relativ fattigdom och garantera allmän pension motsvarande 65 procent av slutlönen för låg- och medelinkomsttagare. Systemet ska också ge en möjlighet att avsluta yrkeslivet i förtid med en rimlig pension för den som slitit ut sig under ett långt och tungt arbetsliv.

Det nuvarande pensionssystemet saknar demokratisk legitimitet. Lösningen med en pensionsgrupp som står över partipolitiken hindrar nödvändiga reformer. Den befintliga uppgörelsen om pensionssystemet bygger på en blocköverskridande överenskommelse och ingen som står utanför Pensionsgruppen har insyn i eller möjlighet att påverka gruppens arbete. Pensionsfrågorna är undantagna från de normala demokratiska beslutsvägarna och därför bör den nuvarande Pensionsgruppen upplösas och riksdagen återfå sin makt och sitt inflytande över pensionsfrågan. Till dess gruppen har upplösts och ett nytt pensionssystem är på plats bör transparensen kring gruppens arbete öka.

Ändringen av pensionsåldern bör dras tillbaka. Vänsterpartiets kritik mot de höjda pensionsåldrarna utvecklas i motionerna 2018/19:3124 (V) och 2021/22:4506 (V).

Regeringen bör återkomma med förslag om att höja pensionerna, bl.a. genom att öka inbetalningarna till pensionssystemet från 17,21 procent till 18,5 procent av bruttointkomsten upp till intjänandetaket och låta staten bära kostnaden för detta.

Regelverket för delningstal bör ses över utifrån ambitionen att antalet år i arbetslivet ska spela större roll än ålder vid pension. Syftet bör vara att minska de negativa konsekvenserna för dem som har börjat arbeta tidigt och därför går i pension tidigare.

En risk med de lagändringar som trätt i kraft på senare tid är att endast de som redan blivit svårt sjuka eller skadade får rätt att gå i pension tidigare. En annan risk är att undantag när det gäller pensionsålder kopplat till antal år i arbetslivet resulterar i väldigt låga pensioner. Regeringen bör återkomma med förslag som möjliggör lägre pensionsålder med tillräckliga pensionsnivåer för den som har arbetat ett långt arbetsliv.

Pensionsavgiften vid föräldraledighet, sjukfrånvaro och arbetslöshet bör beräknas på bakomliggande inkomst och inte på utbetald ersättning. Dagens ordning innebär att exempelvis föräldraledighet och sjukskrivning leder till lägre pension.

Avgiften till premiepensionssystemet bör i framtiden tillföras inkomst-pensionssystemet. Det är en sak att själv välja att förvalta sina pengar i riskabla fonder, en helt annan när alla mer eller mindre tvingas göra det. Det är fel att det spekuleras med pensionspengar på det sätt som sker och det är inte rimligt att finansiella institut varje år ges tillgång till miljarder som de kan ta ut vinster från genom höga avgifter. Regeringen och Pensionsgruppen har tagit initiativ till att strama åt systemet och minska möjligheterna att utnyttja det, men det räcker inte.

Det bör utredas hur systemet med en inbyggd broms kan ersättas med ett system där beslut om sänkta pensioner endast kan tas av riksdagen. När systemet lanserades försäkrades att den automatiska balanseringen bara skulle slå till i extremfall, men sedan 2010 har den aktiverats tre gånger med sänkta pensioner som följd.

I och med att det redan finns en broms bör en gas införas för att skapa symmetri i systemet. Pensionerna ska således kunna höjas när systemet har stora överskott.

Konstnärer har i mindre grad en kollektivavtalad tjänstepension än befolkningen som helhet, vilket i kombination med låga inkomster medför risker för mycket låga pensioner. Regeringen bör därför få i uppdrag att bevaka och se över kulturskapares pensioner. Det är särskilt viktigt med anledning av utfasningen av ATP och de statliga inkomstgarantierna från Konstnärsnämnden.

3. Pensionssystemet, punkt 1 (C)

av Jonny Cato (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:859 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 1 och avslår motionerna

2022/23:230 av Ann-Sofie Lifvnhage (M),

2022/23:233 av Ann-Sofie Lifvnhage (M),

2022/23:1149 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

2022/23:1152 av Mona Olin m.fl. (SD) yrkande 21,

2022/23:1231 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V) yrkande 6,

2022/23:1283 av Ida Gabrielsson m.fl. (V) yrkandena 1–7 och 9–12,

2022/23:1338 av Linnéa Wickman (S),

2022/23:1589 av Sofia Amloh och Louise Thunström (båda S),

2022/23:1932 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1 och 2 samt

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 27.

Ställningstagande

Enskildas fördelning av hemarbete bör inte detaljstyras, men för att kunna göra bra val behövs tillgång till information om hur beslut kring föräldraledighet, deltidsarbete och pensionssparande påverkar den framtida ekonomin. Pensionsmyndigheten bör därför i samverkan med berörda parter – t.ex. mödravården, Försäkringskassan, Skattemyndigheten, banker och skolan – få ett informationsuppdrag riktat till föräldrar om livsinkomsten.

4. Pensionssystemet, punkt 1 (MP)

av Annika Hirvonen (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 27 och avslår motionerna

2022/23:230 av Ann-Sofie Lifvnhage (M),

2022/23:233 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),
 2022/23:859 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 1,
 2022/23:1149 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,
 2022/23:1152 av Mona Olin m.fl. (SD) yrkande 21,
 2022/23:1231 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V) yrkande 6,
 2022/23:1283 av Ida Gabrielsson m.fl. (V) yrkandena 1–7 och 9–12,
 2022/23:1338 av Linnéa Wickman (S),
 2022/23:1589 av Sofia Amløh och Louise Thunström (båda S) och
 2022/23:1932 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Det bör bli möjligt för samboende par att överföra pensionsrätter på samma villkor som gifta par. Par som vill kompensera den partner som har tagit ett större ansvar över hemmet och barnen ska kunna göra det.

5. Grundskyddet, punkt 2 (SD)

av Clara Aranda (SD), Mona Olin (SD), Daniel Persson (SD) och Julia Kronlid (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
 2022/23:1149 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkande 4 och
 2022/23:1152 av Mona Olin m.fl. (SD) yrkandena 22 och 23 samt
 avslår motionerna
 2022/23:1283 av Ida Gabrielsson m.fl. (V) yrkandena 8 och 13–15,
 2022/23:1739 av Laila Naraghi (S),
 2022/23:1878 av Sten Bergheden (M) och
 2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 26.

Ställningstagande

Den omotiverade skillnaden mellan gifta och sambor i regelverket för garantipension bör ses över. Dagens regelverk innebär att äldre par som har varit sambor under en längre tid och inte har gemensamma barn får en sämre garantipension om de gifter sig. Pensionärer ska inte drabbas negativt ekonomiskt för att de är gifta eller väljer att gifta sig.

För att undvika felaktiga utbetalningar bör kravet på intyg återinföras vid ansökan om efterlevandestöd när föräldern inte var bosatt i Sverige vid sin bortgång. Praxis när det gäller intyg som styrker föräldrarnas bortgång har

ändrats och uppgiften lämnas numera på heder och samvete, vilket är för osäkert. Vidare bör regeringen ta fram ett förslag om krav på medborgarskap för efterlevandestöd. Stödet bör kopplas endast till barn som är medborgare i Sverige eller ett annat EU-/EES-land och föräldern ska ha medborgarskap i Sverige eller ett annat EU-/EES-land eller åtminstone ha varit folkbokförd i Sverige vid sin bortgång.

6. Grundskyddet, punkt 2 (V)

av Ida Gabrielsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1283 av Ida Gabrielsson m.fl. (V) yrkandena 8 och 13–15 samt avslår motionerna

2022/23:1149 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkande 4,

2022/23:1152 av Mona Olin m.fl. (SD) yrkandena 22 och 23,

2022/23:1739 av Laila Naraghi (S),

2022/23:1878 av Sten Bergheden (M) och

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 26.

Ställningstagande

Pensionsgruppen har kommit överens om ett förslag som innebär att den som arbetat i 44 år fortsatt ska kunna ta ut garantipension vid 65 års ålder, efter att den åldern höjts. Intentionen i Pensionsgruppens förslag är god, men det kommer ändå att krävas ett mycket långt arbetsliv för den som har börjat arbeta tidigt. Därför bör den som arbetat i 44 år kunna ta ut garantipension, oavsett ålder.

Riksdagen har vid flera tillfällen beslutat om tidsbegränsade undantag som inneburit att garantipension fortsatt har kunnat betalas ut till personer bosatta inom EES, i Schweiz eller i Förenade kungariket. Undantagsreglerna upphörde den 1 januari 2023. Det saknas skäl för att personer som bor utanför Sverige ska behandlas sämre om de får garantipension än om de får inkomstgrundad pension.

En översyn av grundskyddet i pensionssystemet behöver göras. Översynen bör bl.a. ta upp frågan om garantipensionens storlek ska vara beroende av om sökanden är gift eller inte, konsumtionsstödet inom bostadstillägget, mörkertalet inom bostadstillägget och äldreförsörjningsstödet konstruktion.

För en del av de personer som fick höjd garantipension i augusti 2022 höjdes de kommunala avgifterna, vilket innebär att reformen inte ledde till en

högre disponibel inkomst för denna grupp. Höjd garantipension ska inte leda till höjda kommunala avgifter för den enskilde.

7. Grundskyddet, punkt 2 (MP)

av Annika Hirvonen (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 26 och
avslår motionerna
2022/23:1149 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkande 4,
2022/23:1152 av Mona Olin m.fl. (SD) yrkandena 22 och 23,
2022/23:1283 av Ida Gabrielsson m.fl. (V) yrkandena 8 och 13–15,
2022/23:1739 av Laila Naraghi (S) och
2022/23:1878 av Sten Bergheden (M).

Ställningstagande

Pensionsmyndigheten behöver utforma ett system som fungerar så att personer som är berättigade till bostadstillägg också får del av det. I dag är det alltför många, företrädesvis kvinnor med låga pensioner, som uppfattar bostadstillägget som ett bidrag och därför inte ansöker om förmånen. Väntetiderna är också problematiska.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2022/23

2022/23:230 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behoven av möjlighet till delad pensionsavsättning mellan föräldrar under föräldraledighet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:233 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behoven av att på egen begäran kunna göra paus i samtliga pensionsutbetalningar och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:859 av Martina Johansson m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behov av särskilda informationsinsatser till unga vuxna, föräldrar och företagare om livsinkomstens betydelse för pensionen och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1149 av Clara Aranda m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att höja pensionsavsättningarna inom arbetsgivaravgiften samtidigt som den allmänna löneavgiften sänks i motsvarande mån och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en mer jämställd pension och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över regelverket för den omotiverade skillnaden mellan gifta och sambor och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1152 av Mona Olin m.fl. (SD):

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om pensionsrätt för barnår och tillkännager detta för regeringen och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återinföra krav på intyg vid ansökan om efterlevandestöd och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav på medborgarskap vid ansökan om efterlevandestöd och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1231 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör få i uppdrag att bevaka och se över kulturskapares pensioner, särskilt i samband med utfasningen av ATP och utfasningen av de statliga inkomstgarantierna från Konstnärsnämnden, och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1283 av Ida Gabrielsson m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en parlamentarisk utredning med uppdrag att skapa ett mer förutsägbart, jämlikt och jämställt pensionssystem och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att upplösa Pensionsgruppen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Pensionsgruppens möten och handlingar och underlag inför dem samt protokollen från dem bör göras offentliga och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att dra tillbaka höjningarna av pensionsåldern och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att höja pensionerna enligt beskrivningen i motionen och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över regelverket kring delningstal utifrån ambitionen att antalet år i arbetslivet ska spela större roll än ålder vid pension och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som möjliggör en lägre pensionsålder med tillräckliga pensionsnivåer för den som har haft ett långt arbetsliv, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att den som arbetat i 44 år ska kunna ta ut garantipension och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att inbetalningarna till pensionssystemet och de medföljande pensionsrätterna vid sjukfrånvaro, arbetslöshet och föräldradledighet bör baseras på bakomliggande inkomst och inte på utbetald ersättning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avgiften till premiepensionssystemet i framtiden bör tillföras inkomstpensionssystemet och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur den automatiska bromsen kan ersättas med ett system där beslut om sänkta pensioner endast kan tas av riksdagen och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att införa en gas i systemet, enligt beskrivningen i motionen och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som ser till att personer som bor utanför Sverige har rätt till garantipension, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör genomföra en översyn av grundskyddet i pensionssystemet i syfte att stärka de generella inslagen, enligt beskrivningen i motionen, och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att höjd garantipension inte ska leda till höjda kommunala avgifter för den enskilde och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1338 av Linnéa Wickman (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samtliga AP-fonder ska omfattas av hållbarhetskrav i lagstiftningen med syfte att på sikt uppnå fossilfria AP-fonder och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1589 av Sofia Amloh och Louise Thunström (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om jämställda pensioner och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1739 av Laila Naraghi (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skatteverket och Försäkringskassan i samverkan ska se över möjligheten att i samband med deklarationen inkludera dels information om bostadstillägg för pensionärer, dels möjligheten för den enskilde att samtidigt göra en ansökan om bostadstillägg och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1878 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att förändra reglerna för förmögenhet i bostadstillägget till pensionärer och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1932 av Sten Bergheden (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det i högre grad behöver löna sig att ha arbetat i utfallet i pensionssystemet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behoven av att följa upp och utvärdera pensionsreformen i sin helhet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2277 av Märta Stenevi m.fl. (MP):

26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra bostadstillägget och säkerställa ett system så att utbetalning garanteras de som har rätt till den, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra för sambor att överföra pensionsrätter på motsvarande sätt som gifta i dag har möjlighet att göra och tillkännager detta för regeringen.